

Salâh Bîrsel

Ŗiir ve Cinayet

Deneme

İÇİNDEKİLER

Shenandoah Kuşları.....	7
İnsan Hakları.....	20
Yatmış Aslan Durumu	31
Kıtmir	40
Bayan Watteville'in Şiir Anlayışı	43
Keçi Çobanı, Kuzu Çobanı.....	47
Şikago Mezbahası.....	56
Kendine Aykırı Fil	64
Şiir ve Cinayet.....	68
Domates Olayı	82
Mühürlü Yemekler	86
Makas Şıkırtıları	91
İnsanlar ve Lahanalar	100
Fener.....	104
Kürdanlı Aydınlar	109
Sabunlama	114
Kel Bayır Soruları	130

Shenandoah Kuşları

“Rol yapmayı öğrenmek için hiçbir belirli kural yoktur,” der Hildegard Knef anılarında.

Aynı şey yazarlık için de düşünülebilir.

Kuralı muralı bir yana itecek, kalemi elinize alıp yazmaya başlayacaksınız. Herkesin ilgisini çekecek bir kitap yazmak istiyorsanız budur bunun yolu.

Gelin görün ki yazarlar büyük bir yapıt ortaya koymak için çokluk öyle ıkınır, sıkınır, kendilerini öyle ruhsal işkencelere sokarlar ki, sonunda yarattıkları şey doğallıktan uzaklaşmış olur.

Doğallık yazarlığın en üstün niteliklerinden biridir. Ama çokları buna kulak asmaz. Kulak asmadıkları için de yaşamın canlılığına, sıcaklığına erişemezler.

Paul Bourget bunun savunusunu da yapar. “Edebiyat yaşam değildir,” der.

Bana öyle geliyor ki yazarlığı kendilerine iş edinmemiş kişiler doğallığı daha çabuk elde ediyorlar. Bu gibiler daha çok kendilerini anlatanlardır. Bunların tek kaygıları gördüklerini, duyduklarını yere dökmeden okurlara iletmektir. Bunun yüzü suyuna birtakım zorlu kuralların denizinde boğulmaktan da kurtulurlar. Amerikan yazarı John van Drutten bir oyununda şöyle der: “Kimse ne yazacağını iyice duymazsa iyi bir şey yazamaz.” Drutten’e göre, yalnız kendimizin bilip anlayabileceğimiz şeylere yani kendi çevremizdeki olaylara eğilmekle varılabilir gerçek sanata.

Nedir, yazarlar “iyice duymak” yerine çokluk başka kitaplardan edindikleri bilgilerle yazarlar kitaplarını. Hele ozanlar baştan başa yapma bir dünyaya bağlıdırlar: Sözcük dünyasına. Sabahattin Kudret Aksal’ın bir şiiri şöyle başlar:

*Ne tuhaf ömrümiün sonuna kadar
Kelimelerle yaşamam
Ağaçtan çok ağaç söziünü
Denizden çok deniz söziünü
Sevmem.*

Ama bu sözcük dünyasının dışında, Aksal'ın da şiirinin sonunda belirttiği gibi, çok canlı bir gelinevi vardır. İşte dışardan gelen yazarlar (İngilizler bunlara *outsider* adını verir) bu alengirli dünyayı daha çabuk sezerler.

Hildegard Knef bu soyun en önde gelen kişilerinden biridir. Knef gibi, ilkin film dünyasında ün yapmış Elia Kazan da başarılı bir *outsider'*dır. Kazan 56 yaşında yayımladığı *Uzlaşma* (The Arrangement) adlı romanında içten duymadığı bir şeyi yazmaz. Zaten bu romana Knef'in *Bağışlanmış Kiiheylan* (Der Geschenke Gaul) adındaki anıları gibi bir özyaşamöyküsü denilse yeridir. Kazan da, Knef de insanları gerçekteki duyguları ya da duygu kabızlıkları, sevgileri ya da sevgi hesaplıkları ile fırlatırlar okurların önüne. Bu yazarların benzetmeleri de çevrelerini oluşturan nesnelere dayanır. Bakın Knef'in benzetmeleri ne kadar canlı:

"Gök bir un yığımına benziyordu. Uçak da bu un yığımını delmeye çalışan bir solucandı. Yukarı aşağı inip çıkıyor unu dağıtıyor, büyü-kannemin hamur köftesi gibi unu karıştırıyordu. Dedem her zaman, bu hamur köfteleri sağlıklı dokunur, der sonra da mutfak kapısını çarparak dışarı çıkardı... Her sabah yatakta yatarken gözkapaklarını açardım dedemin. Gözlerini görmek isterdim. Hansi adlı o korkunç bebeğimin gözleri gibi yukarı kayacağından korkardım hep."

Knef ilk uçağı görüşünü de şöyle anlatır:

"Dedem bana Tempelhof havaalanında bir uçak göstermişti. Bu, gördüğüm ilk uçaktı. O kadar heyecanlanmışım ki sol bacağımlı tutmuştu."

Öyle sanıyorum ki bu gözlemler değme yazarların harcı değildir. Bunlar belki de büyük bir gözlemcilik demek olan tiyatro ve sinema oyunculuğundan gelmektedir. Doğrusu, gözlem gücü kadın yazarlarda ağır basar hep. Bunu Colette'in kitaplarında daha iyi görürüz.